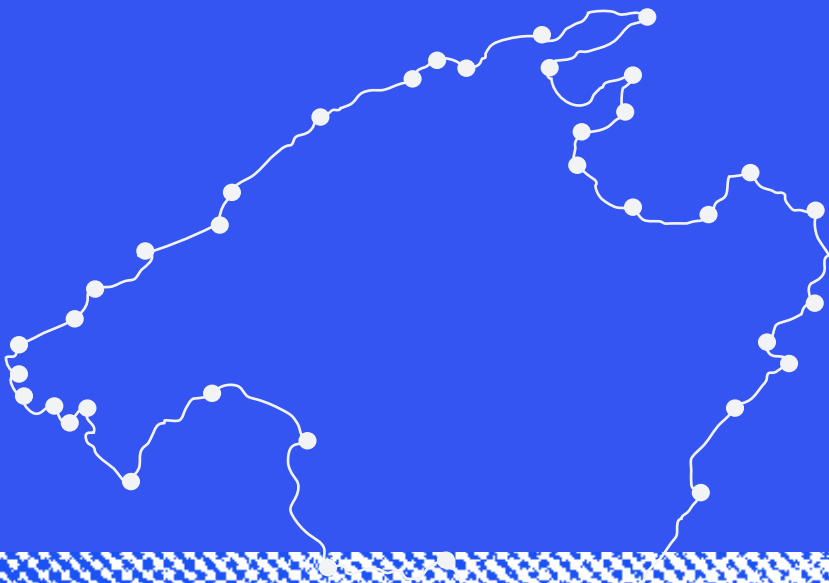

BARTOMEU ROSSELLÓ-PÒRCEL

CARTOGRAFIES
POÈTIQUES.

UNITAT DIDÀCTICA — NOÈLIA DÍAZ VICEDO

**MATERIALS DIDÀCTICS
SOBRE LA VIDA I
OBRA DE BARTOMEU
ROSSELLÓ-PÒRCEL
[1913-1938]**

Orientat a estudiants de 4t d'ESO i Batxiller així com al públic en general. Material de caire interactiu fonamentalment per a treballar a la web de Palma Educa.

OBJECTIUS

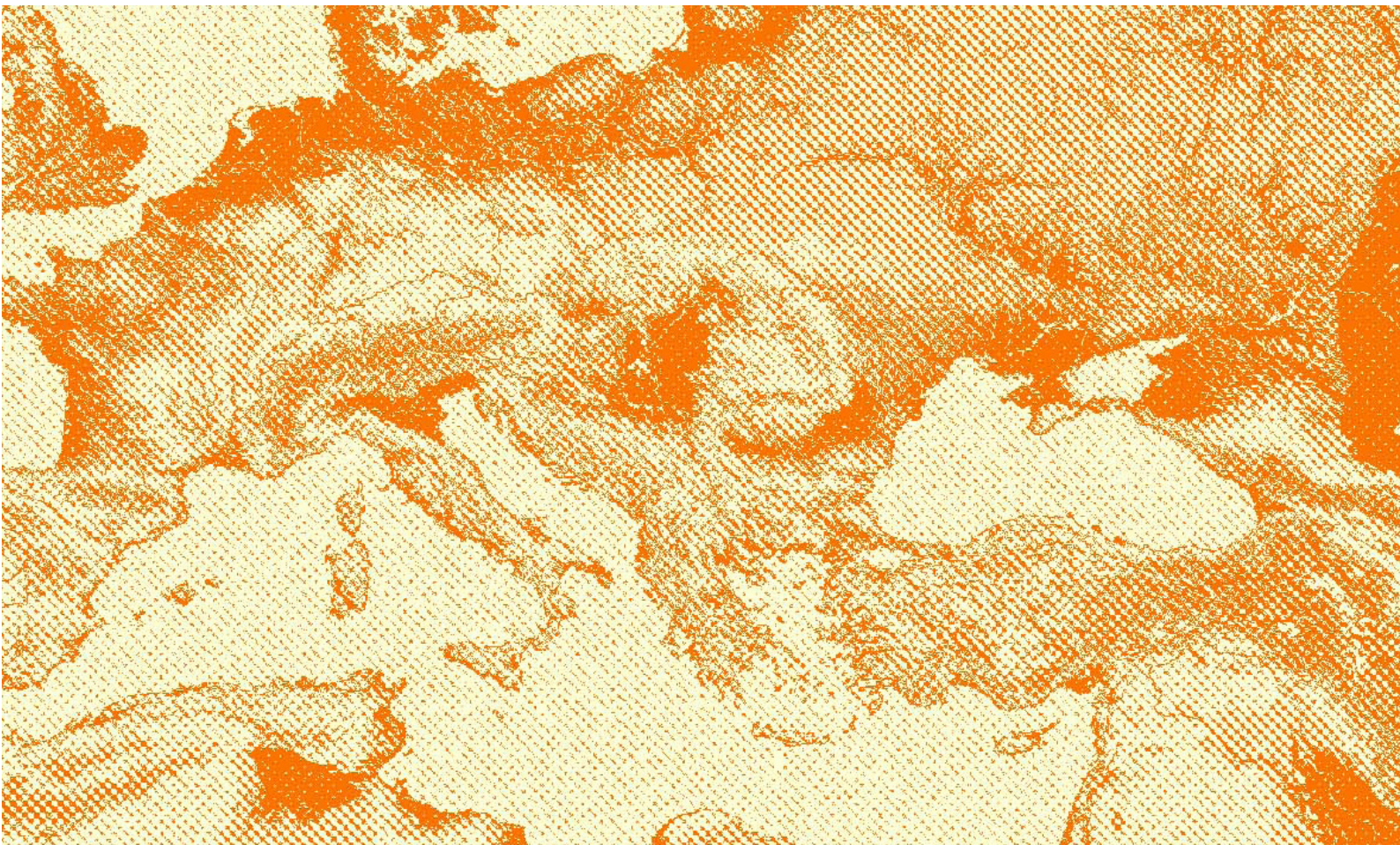
L'objectiu del present document és l'elaboració de material didàctic sobre la figura i l'obra poètica del poeta mallorquí Bartomeu Rosselló-Pòrcel destinat a estudiants d'últim any d'ESO i Batxillerat i també al públic en general. Per una banda, amb aquestes activitats es pretén apropar el text poètic, sovint identificat i entès com un text hermètic, difícil que requereix d'una gran preparació intel·lectual i de coneixements als estudiants i per altra banda, donar a conèixer i posar a l'abast la vida i breu obra del mallorquí.

MATERIALS:

L'obra completa de Bartomeu Rosselló-Pòrcel, introducció de Pere Antoni Pons (Barcelona: Editorial Barcino, 2022).

Vídeo-Documental: 'Flames a la fosca'
<https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/el-documental/flames-a-la-fosca/video/5597892/>

1 _____ LA
LITERATURA ÉS
UN
VIATGE

APUNTS BIOGRÀFICS

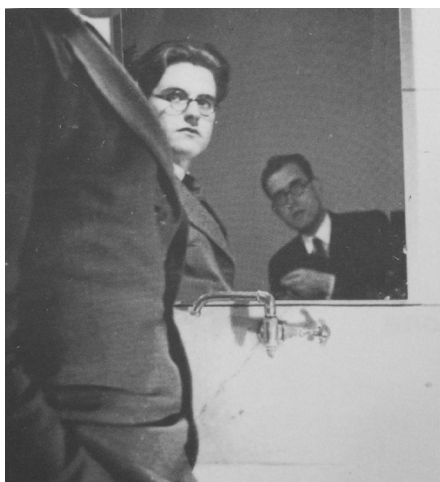
Els 25 anys del poeta Rosselló-Pòrcel van estar caracteritzats per un constant viatge fins i tot després de la seua mort. Els poemes que va escriure van ser producte de l'observació dels mons i els paisatges que el poeta va visitar i li van produir un efecte específic. Així Rosselló-Pòrcel apuntava als poemes l'any i en ocasions el lloc on el poema va ser escrit. A continuació llegiràs la biografia del poeta, marca en el mapa l'itinerari de la seua vida, corresponent així cada lloc amb el poema corresponent.

Bartomeu Rosselló-Pòrcel a l'habitació de la Residència d'Estudiants.

Bartomeu Rosselló-Pòrcel va nèixer a la ciutat de Palma el 3 d'agost l'any 1913 al cor d'una família humil del barri del Puig de Sant Pere, al carrer de Sant Llorenç 25, més tard es van traslladar al carrer de Son Espanyolet. El seu pare Vicenç Rosselló Salom era dependent en una botiga de teixits Can Ribas i sa mare Francesca Porcel Estarellas mestressa de casa. La seua educació va començar al Col·legi dels Pares Teatins situat al carrer del Vi. Posteriorment l'any 1923 estudia a l'Institut Balear a l'Avinguda Portugal on el seu mestre de literatura comparada, Gabriel Alomar va marcar la vocació literària i periodística. La intel·ligència del jove Rosselló-Pòrcel i disposició a l'aprenentatge van ser determinants per a que el seu mestre **Gabriel Alomar** el considerés com a deixeble predilecte. Allà també coneix a **Gabriel Fuster Mayans 'Gafim'** i la seua amistat durarà fins al final de la seua vida. A l'Institut Balear també serà company d'altres posterior personalitats mallorquines com l'arquitecte **Josep Ferragut**, el filòsof **Josep Font Trias** o el periodista **Lluís Ripoll**. El seu interès per l'educació ja es fa evident i comença a impartir classes com a substitut al Col·legi Cervantes de Via Roma. Durant aquests anys també comencen les primeres publicacions tant en castellà com en català i el 1927 veuen la llum a la revista dels teatins *Luz y Vida* les primeres provatures poètiques marcades per una temàtica religiosa. Li seguiran col·laboracions de caire periodístics i alguns poemes a *La Última Hora*, l'*Almanac de les Lletres* i *La Nostra Terra* sent les dues últimes escrites íntegrament en català, concretament l'*Almanac de les Lletres* va ser una revista editada per l'*Associació per la Cultura de Mallorca* tenia un objectiu molt clar d'impuls i difusió de la cultura catalana. Durant aquest temps també va publicant

textos de caire periodístic al diari de Palma *El Día*. La crítica ha determinat aquestes primeres temptatives poètiques adherides a les directrius de l'**Escola Mallorquina**. I l'amistat amb **Miquel Àngel Colomar** influeix en la utilització del castellà en les seues creacions, l'amistat entre els dos farà que Colomar tornés a la llengua catalana als seus poemes. Però el jove poeta segueix cercant noves formes i el mestratge d'Alomar i l'amistat de Colomar li obrin les portes a les avantguardes europees.

Acabats aquests anys, comença la carrera universitària a Barcelona l'any 1930 a la Facultat de Filosofia i Lletres i Pedagogia de la Universitat Autònoma becat per la Diputació Provincial de les Balears, que li proporcionaria tranquil·litat econòmica fins l'any 1935. S'instal·la a viure a la Residència d'Estudiants dirigida pel mallorquí Miquel Ferrà i comparteix habitació amb el seu amic Gabriel Fuster i Mayans (Gafim). Fa amistat amb **Salvador Espriu** i **Carles Riba**. A la universitat se'n fa càrrec de les edicions de poesia de la institució que publicarà Vinyoli, Teixidor i Manent. Aquell mateix any publica *Antologia de poetas mallorquines* i entra en contacte amb poetes com Maria Antònia Salvà. També participa al congrés extraordinari a Madrid de la Unión Federal de Estudiantes Hispánicos al 1931. Un any abans va participar a la reivindicació cultural a Barcelona dels intel·lectuals castellans com Marañón, Ortega o Menéndez Pidal. El mateix any es proclama *La II República* i Rosselló-Pòrcel ho viu amb molta excitació. A una postal que escriu al seu amic Gafim a Palma de Mallorca li explica amb molta emoció: 'Quin entusiasme! És gros. D'aquí se senten els crits. La Rambla, La Rambla...!'

Bartomeu Rosselló-Pòrcel i Gabriel Fuster Mayans (Gafim) companys de la Residència d'Estudiants de Barcelona.

L'any 1933 esdevé un punt d'inflexió important en la seua vida tan privada com literària. Publica el seu primer llibre *Nou Poemes* a Barcelona. I el mateix any participa al creuer per la Mediterrànea que organitza el govern de la República i algunes universitats. En aquest creuer aniran 190 estudiants de tot l'estat entre ells, els seus amics més propers, Salvador Espriu, Amàlia Tineo i Mercè Montañola. Durant els 45 dies de duració del creuer van visitar Tunísia, Cartago, La Valletta, Trípoli, Alexandria, el Caire, Jerusalem, Xipre, Creta, Istanbul, Atenes, Corint, Palerm, Pompeia i Nàpols. Durant aquest viatge Bartomeu farà una gran amistat amb en Julian Marías i escriurà dos poemes destacats dins la seua obra: 'Sonet marí' dedicat a Salvador Espriu i 'Turquia'.

L'any 1934 rep una beca de la Universitat Autònoma de Barcelona per a estudiar a la universitat Menéndez Pelayo de Santander. També hi aniran Amàlia Tineo i Julian Marías, però serà durant aquests cursos d'estiu que establirà un fort vincle amb els companys de l'anomenada **Generación del 27** com Lorca, Salinas o Dámaso Alonso, però l'impacte més fort que rebrà vindrà de mans de **Miguel de Unamuno** amb qui comparteix converses i poesia. A una carta que li escriu al seu amic Salvador Espriu el 6 d'agost 1934 li conta que ha estat parlant amb ell 'tot sol' i com Unamuno li va llegir poemes inèdits. També a la mateixa carta, el poeta li envia un poema: 'afegeixo uns versos meus, cantàbrics, de fa poc, relacionats estretament amb aquells altres, també marítims, recordes?' També escriurà allà el poema 'Fragment al camp' tots dos seran inclosos al llibre pòstum *Imitació del foc*. Aquest poema sense títol serà 'només un arbre, a la vorera, porta...' També durant aquest any publica el segon llibre *Quadern de sonets*. De salut feble, el poeta serà operat

d'urgència a la Creu Roja de Barcelona per apendicitis i tornarà a Palma a passar la convalescència. Aquesta situació donarà el poema 'Aire d'una malaltia' després inclòs també a *Imitació del foc*.

Acabada la llicenciatura de Filologia Romànica a l'any 1935, es trasllada a Madrid i comença a fer classes a l'Escola Internacional de Chamartín, és el seu primer any de tesi doctoral sobre l'obra de Baltasar Gracián dirigida per **Dámaso Alonso**, els fets posteriors faran que no puga continuar amb la investigació. Durant aquest any de 1935 és quan escriu el poema 'Auca' amb referents específics de la seua ciutat Palma.

El 1936 arribarà un altre canvi de ciutat i Rosselló-Pòrcel torna a Barcelona a treballar a l'Escola Pi i Maragall, al mateix temps que esclata la Guerra Civil. Treballarà durant tot aquest any fins que es crida a files l'any 1937 i és quan escriu el poema 'A Mallorca durant la Guerra Civil' on es palesa l'enyorança a la terra que mai no tornarà a trepitjar però que li ha donat i li dona un sentit de pertinença com diuen els dos últims versos: 'tota la meua vida es lliga a tu/ com a la nit les flames a la fosca'. També escriu 'Notas a Guillén' un estudi a la segona versió de *Cántico* publicada l'any 1936. Va ser publicat a 'Cuadernos de la Facultad de Filosofía y Letras' de Madrid secció *Libros*.

L'any 1938 esdevé l'any de la fatalitat. La seua salut decau molt i a l'Hospital Clínic de Barcelona li diagnostiquen una tuberculosi avançada, està acompanyat per la seua amiga Amàlia que mai li dirà la gravetat que pateix. El 2 de gener la salut empitjora considerablement i els metges l'ingressen al sanatori El Brull, al peu del Montseny. Bartomeu Rosselló-Pòrcel no és mai conscient de la situació i tot sol mor el 5 de gener de 1938 on descansarà fins l'any 1958 que va ser traslladat a Arenys de Mar al panteó familiar de Salvador Espriu. La seua amiga Amàlia Tineo li escriu una carta a Carles Riba el 26 de febrer 1958:

Mi querido Dr. Riba:

Por dos razones; por ser Vd. quien es y por el afecto que él le profesó, me creo en la obligación de comunicar que el viernes, 21 de los corrientes, trasladamos los restos mortales de Bartomeu Rosselló-Pòrcel del cementerio de El Brull al de Arenys, donde quedó inhumado en el nicho no.1, propiedad de Salvador Espriu. Se nos advirtió que el cementerio de El Brull está siendo desmantelado –ignoro por qué causas-, y decidimos, con la aquiescencia de la familia Rosselló, trasladarlo a Arenys. En ausencia de Espriu, que no pudo asistir por urgentes asuntos profesionales, fuimos testigos del acto Lola Solá y yo. Por eso, en su nombre y en el mío, lo pongo en su conocimiento. Recuerdo muy bien que estuvo Vd. en el entierro aquella mañana de Enero, y creo que Vd., como nosotros, se alegrará de que por fin descanse junto al mar.

Imitació del foc es publicaria pòstumament l'any 1938 per la Residència d'Estudiants. Fins l'any 1978 Bartomeu Rosselló-Pòrcel no va tornar a la seua estimada Mallorca on ara jau al cementiri de la Ciutat de Palma.

Mapa polític de la mar Mediterrània.

ACTIVITAT 1

Com has vist la breu vida de Bartomeu Rosselló-Pòrcel va estar marcada per un viatge constant des de que va marxar de Mallorca fins després de la seua mort. Marca en el mapa interactiu el periple vital de l'autor.

ACTIVITAT 2

Els seus poemes són resultats, respostes a les impressions que va rebre de llocs específics com ciutats, països, etc. Aquesta informació ens la proporciona el propi poeta que cartografiava els poemes amb el lloc on van ser escrits i la data completa. Marca en el mapa també alguns dels seus poemes més emblemàtics.

ACTIVITAT 3

La vida de Rosselló-Pòrcel va estar lligada a personatges principals i escoles artístiques de la vida mallorquina del moment que hem destacat a la biografia, saps qui són? Escriu una breu nota sobre la influència que van exercir sobre la vida històrica i intel·lectual de Mallorca.

ACTIVITAT 4

L'expressió literària de Rosselló-Pòrcel va estar lligada a les corrents literàries del moment tant al món literari castellà com l'europeu. La convivència de Pòrcel al creuer pel mediterrani amb altres components de la Generació del 27, l'adjudicació de Dámaso Alonso com a director de tesi i el mestratge de Miguel de Unamuno van marcar la seua trajectòria poètica i intel·lectual. També va ser Jorge Guillén a qui Rosselló-Pòrcel va dedicar un estudi 'Notas a Guillen' publicat l'any 1936 a 'Cuadernos de la Facultad de Filosofía y Letras' de Madrid secció Libros. Saps quins escriptors i escriptores van formar part d'aquest grup i quines són les característiques principals?

L'ESCRITOR I EL SEU CONTEXT

El Caire: un cafè: Taboada, jo, Rosario i Blanca, 1933

Bartomeu Rosselló-Pòrcel viu els temps convulsos del primer terç del segle XX. Tant la literatura com l'art es veuen trasbalsats per les avantguardes des que l'any 1909 Filippo Tommaso Marinetti va publicar el *Manifest del Futurisme* el 20 de febrer al diari francès *Le Figaro*. Tot i que l'impacte d'aquest manifest i les proliferacions posteriors van ser quasi immediats a Catalunya i altres parts del territori espanyol no són palesos fins els voltants del 1915, quan els **Noucentistes** principalment Riba, Foix o Manent van tenir un protagonisme important. Amb una concepció de la poesia simbolista i la creació poètica com un acte pur allunyat de qualsevol precepte que no fos l'exercici pur de la paraula, les publicacions *La Revista*, *La Nova Revista* i *Quaderns de Poesia* fins l'any 1936 actuaran com a plataforma d'enllaç amb la literatura europea del moment. Així la poesia adquireix un protagonisme especial, és motiu tant de reflexió com de creació. Amb aquest interès fonamental de connectar amb les corrents europees del moment es comencen a traduir poetes com Rilke, Valéry, Éluard, Hölderlin, Keats o Rupert Brooke.

L'impacte però més fort, immediat de les tendències europees a Catalunya serà el manifest surrealista d'André Breton l'any 1924, que va ser publicat al desembre a *La Revista* dirigida per López-Picó i que a la nostra literatura Foix serà el receptor i deixeble més destacat. Segons Foix 'el poeta, com a poeta, no ha de tenir altra motivació lírica que la pròpia de la poesia' (JV Foix, 'Poesia i Revolució', *Quaderns de Poesia*, 1, Barcelona, 1935).

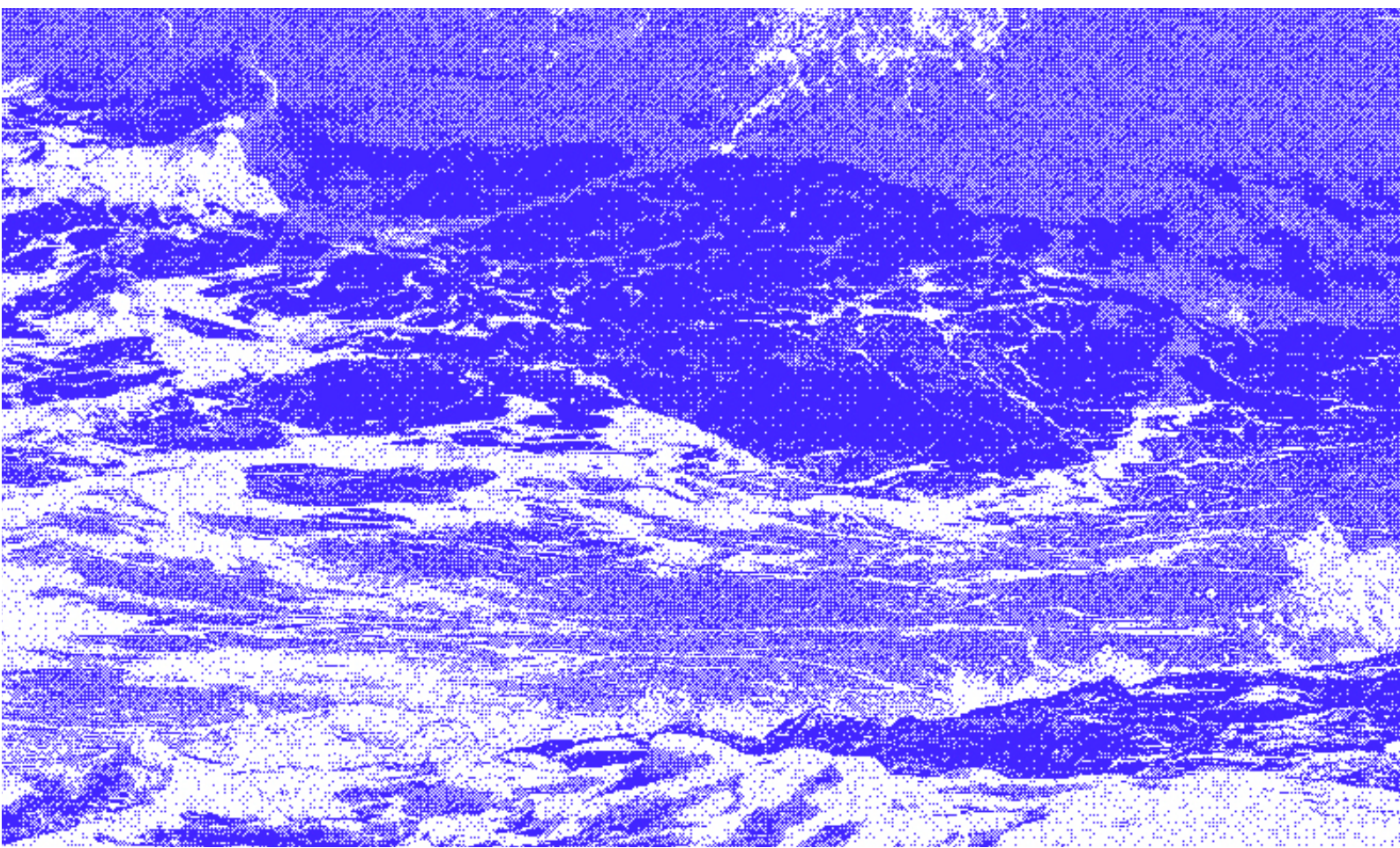
El poeta que més impacte va tenir dins els escriptors catalans de l'època va ser Paul Valéry- Miquel Forteza va traduir el poema més significatiu de Valéry *Le Cimetière Marin*. Amic personal de Riba, Carner, López-Picó, Unamuno i Guillén, el crític i estudiós Roberto Mosquera afirma que el mestratge de Valéry és ben palès a les obres de Guillen i de Riba, dos dels poetes més admirats i amb qui faria amistat Rosselló-Pòrcel. Albert Manent dirà de les *Estances* de Riba que 'se encuentran en la línea Valéry-Guillén (con cocomitancias con Mallarmé más que

con los demás simbolistas) [...]. Este libro representó en aquella hora (1930) la aportación catalana a nivel plenamente europeo a la escuela lírica que ha sido llamada "poesía pura" (Albert Manent, Tres escritores catalanes: *Carner, Riba, Pla*, Madrid: Gredos, 1973, pl 264-5 en Roberto Mosquera *L'àngel adolescent. Vida i poesia de Bartomeu Rosselló-Pòrcel* Biblioteca Miquel dels Sants Oliver, n. 30, Ed. UIB, Institut d'estudis baleàrics, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008, p. 37). Gràcies al fil conductor de la poesia pura es va establir un diàleg molt fort i fructífer entre la literatura castellana i la catalana unides pel clima polític de la **Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930)** i els escriptors catalans publicaven a *El Sol* o *La Gaceta Literaria* i Lorca viatjava sovint a Barcelona. En una carta que Lorca escrigué a Gasch el 1928 li diu 'daremos en Gallo un comentario de vuestro manifiesto. Andalucía y Cataluña se unen por Gallo y *L'Amic de les Arts* aunque haya gente que rabie, patatee y nos quiera comer'. (Federico García Lorca, *Cartas a sus amigos*, Barcelona: Ediciones Còbalto, 1956, p. 10 en Roberto Mosquera *L'àngel adolescent. Vida i poesia de Bartomeu Rosselló-Pòrcel* Biblioteca Miquel dels Sants Oliver, n. 30, Ed. UIB, Institut d'estudis baleàrics, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008, p. 41).

Així la poesia de Bartomeu Rosselló-Pòrcel es va nodrir d'aquests agitats i fructífers anys de corrents estètiques i inestabilitat política- des de la Dictadura de Primo de Rivera a La República i finalment la Guerra Civil (1936-1939). Rosselló-Pòrcel va beure de les tendències surrealistes, la concepció d'una poesia pura derivada d'un postsimbolisme essencial, passant per certes tendències neopopularistes. Vegem ara amb més detall aquesta poesia.

2__IMATGES POÈTIQUES:

LA MAR

EL CREUER PEL MEDITERRANI

La mar té un protagonisme central a la poesia de Rosselló-Pòrcel. No només com a imatge essencial de la illa de Mallorca sinó com a nexa d'unió de la cultura occidental. Llegim els següents poemes.

L'estiu de 1933 durant els mesos de juny i juliol (del 15 de juny i l'1 d'agost) Bartomeu Rosselló-Pòrcel participa al creuer universitari per la Mediterrània que va organitzar el *Ministerio de Instrucción Pública* i algunes universitats i que durant 45 dies visitarien Tunísia, Malta, Egipte, Palestina, Creta, Rodes, Turquia, Grècia, Itàlia, Mallorca, amb arribada al port de València. Els estudiants que viatjaven al creuer havien d'escriure un diari amb les seues impressions. El millor diari seria premiat amb 2000 pessetes. També havien d'assistir a 27 conferències a bord pels professors acompanyants. Fruit d'aquesta experiència van ser els poemes 'Sonet marí' i 'Turquia' després publicats a *Quadern de sonets* (1934). També escriu alguns articles al diari *Mirador* com 'Impressions sefardites' o 'Tres dictaduras' i també es va fer ressò d'una polèmica entorn propaganda feixista al creuer i va publicar el text 'Una vez más, la prensa fascista italiana ha mentido bellacamente' a *El Socialista*.

Bartomeu Rosselló-Pòrcel
amb companyes.

Amalia Tineo, Blanca González
i Bartomeu Rosselló-Pòrcel

POEMES

SONET MARÍ

A Salvador Espriu

Sadoll de blancs en llum, espatlla en força blava,
el mar nua les boires dubtoses de confins
llunyans amb un incògnit suau que mai no acaba,
imprecís, inexacte d'un altre més endins.

El vent ha deslligat la blanor d'una trava
sobre el frèvol gegant, i un llampeig de dofins
tremola esclat d'espases i argents sobre l'esclava
teulada i fa horitzó dels infinits camins.

Qui dirà d'amargor davant els sols vibrants
i plor segur davant les joies en nuesa
i de negre davant blancs i blaus esclatants?

Qui afirmarà la brega i la lluita constants
en el convit de calma i de dolça peresa,
de batre d'ales d'àngel i d'encís en els cants?

Malta-Alexandria, juny 1933

Salvador Espriu dirà sobre aquest llibre i particularment sobre aquest poema:

"Quadern de sonets" va ser publicat l'any 1934. Però abans, a l'estiu de 1933 vàrem anar a Egipte i a Grècia, a Jerusalem, Constantinoble i Nàpols, en una volta per la mediterrània que va durar quaranta-cinc dies. Entre Malta i Alexandria va compondre el seu "Sonet marí", que ens va recitar a grans crits, perquè la remor de la mar ens eixordava, l'Amàlia Tineo i a mi, després me'l va dedicar' ('Alguns records del meu amic Rosselló', *Evocació de Rosselló-Pòrcel i altres notes*, Barcelona: Joaquim Horta editor, 1957, p. 26)

ACTIVITAT

Llegeix el poema 'Sonet marí', quin tipus d'estructura poètica emprà Bartomeu Rosselló-Pòrcel? Saps quines són les seues característiques principals? Com descriu la mar? El títol sembla paral·lel al 'Cementiri marí' (1920) de Paul Valéry poeta simbolista francès amic i deixeble de Gide i de Mallarmé. Com interpretes el títol amb les paraules 'cementiri' i 'mar'? Creus que 'Sonet marí' es podria incloure dins aquesta línia?

Gravat de Salvador Ortiga per a la publicació del poema a *l'Avui*.

TURQUIA

Una llunyana veu em crida
 a jardins, palaus de silenci,
 entre laberints de capvespre
 i remotes músiques tristes.
 Per les catifes setinades,
 vàrem sentir cantar unes dones
 i ens fugàrem entre les armes
 -or i blau i vellut vermellíssim.
 Entre el cel i les fulles, les fulles
 deliraven de llum i peresa.
 Cap a l'arc de les roses intactes,
 marbres i pèrgoles i ones.
 La veu de N'Aina presonera,
 nua, per brolladors i estàtues.
 I pels tapissos de les cambres,
 adolescents secrets i núvols:
 -un marbre dolç, sebastià de lliri,
 rosa festejadíssima i covarda,
 lladre de llum agònica, martiri
 i engany de la fugida de la tarda.

Madrid, maig 1936

Santander 1934 Rodríguez Moñino, Marcelo de Onís i Bartomeu Rosselló-Pòrcel

ACTIVITAT

La mar segueix sent la imatge central, el motiu inicial i subjacent a la poesia de Bartomeu Rosselló-Pòrcel i no apareix únicament com a imatge poètica, ara la mar va cap a la mediterrània oriental. Llegeix el següent poema, com ens descriu aquest país? Quins personatges apareixen al poema? Quina és aquesta veu que crida? Quins objectes trobem al text?

El següent poema està dedicat a la seua amiga Amàlia Tineo, apareix per primera vegada a una carta que Rosselló-Pòrcel li envia a Salvador Espriu des del curs d'estiu que està fent a Santander a la Universitat Menéndez Pelayo el 6 d'agost de 1934 on li confessa la seua admiració per Miguel de Unamuno i posteriorment li diu: 'afegeixo uns versos meus, cantàbrics, de fa poc, relacionats estretament amb aquells altres, també marítics, recordes?'

NOMÉS UN ARBRE, A LA VORERA, PORTA...

A Amàlia Tineo

Només un arbre, a la vorera, porta
el tremolor del mar, i el frec de fulles
retorna el benefici de les ones.
Les roques mortes en arenas mortes
viuen només uns brins d'herba poruga.
Mar foll de gris i verd i força d'aire:
trenca cristalls sobre la costa blana!
Aprèn l'ombra llunyana, blava i blanca,
dels núvols plens de vent i pròdigs d'ales.
Només en mi pots créixer més i estendre
més pura sal, més amagada pedra,
i encara retrobar-te en camins foscos
per balenes remotes i algues velles.
Però jo m'he perdut en les planúries
que han oblidat la dansa, el crit de l'aigua
entre alzines i roures, entre llunes
sense rius, sense pous, sense ones altes.

La Magdalena, agost 1934.

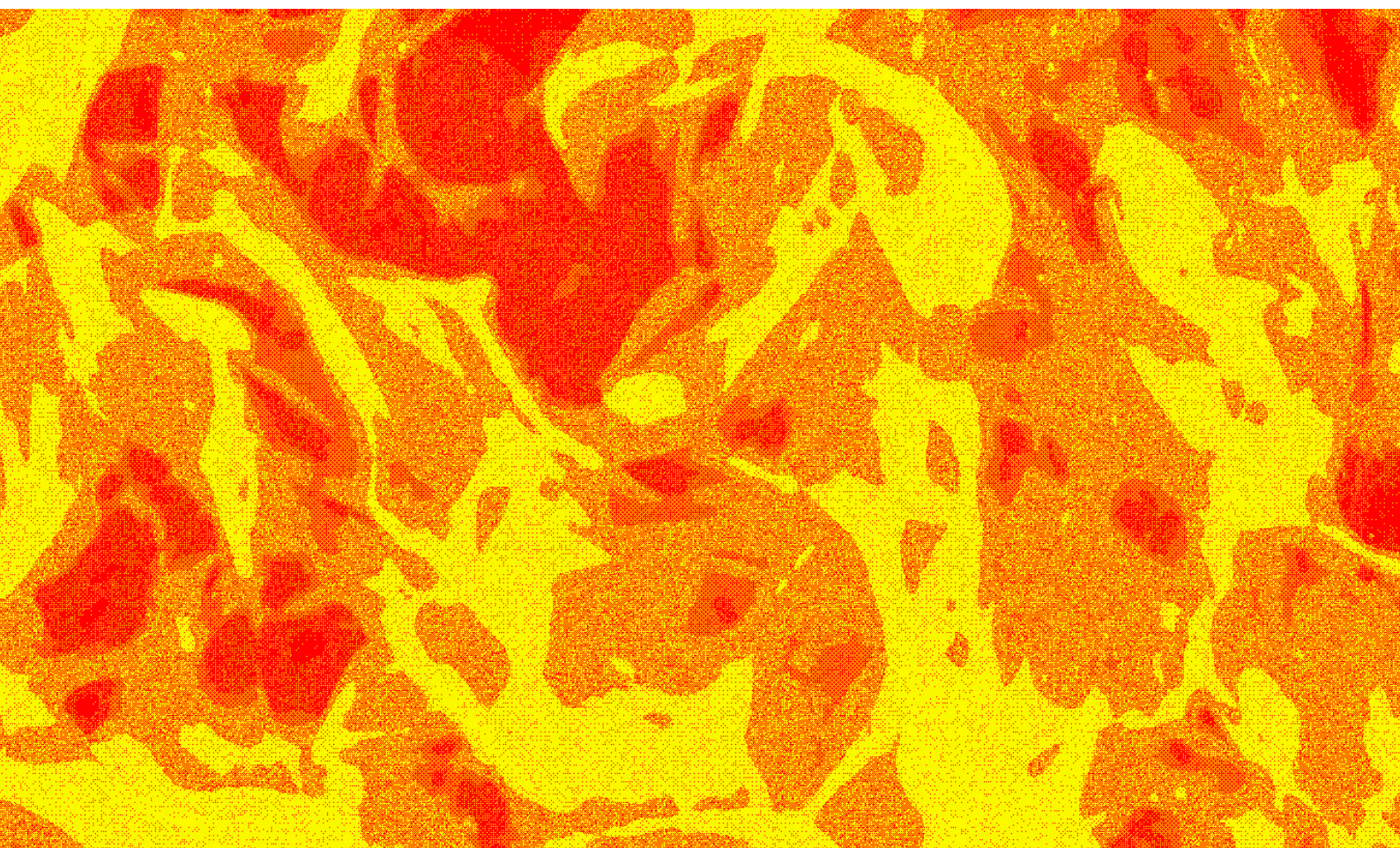

ACTIVITAT

Trobes alguna diferència respecte a la forma de tractament del símbol de la mar als altres poemes? Quin tipus de lèxic utilitza? Quin és el tema del poema? Com se sent el poeta?

3___IMATGES POÈTIQUES:

EL FOC

El tercer i últim llibre és *Imitació del foc* (1938) i en un primer moment es va dir 'Arbre de flames', en una carta a Salvador Espriu des de Madrid el 21 de març de 1935, li proposa el títol i li diu: 'Arbre de flames es més salvatge, bíblic i jo tinc un gran amor per tota mena de focs. Soc una mica valencià, tracaire, i multitudinari, profètic, desèrtic, cridaner, infantívol, etc. Posteriorment, el poeta tria 'Fira encesa' per títol i Rosselló-Pòrcel li demana a Espriu que en parlen del llibre a una carta que li va enviar des de Palma el 10 de setembre de 1935: 'després –sempre egoista, ocupant-me de mi- parlarem del meu llibre (he escrit alguna cosa més) que ja està ben sencer i enllestit, amb títol i tot FIRA ENCESA que ja em diràs si t'agrada. Trio aquest nom perquè la varietat de coses que el llibre porta a dins el converteix en una fira autèntica, il·luminada de colorins com els barracots, a l'hivern, a les sis de la tarda. No continuo perquè aquesta explicació em surt més aviat pedacera'.

POEMES

SÓLLER

A Robert F. Massanet

El cel prepara secrets
murmuris de mandarina.
I les riberes del vent
esgarrien taronjades.

Jo tasto vergers. M'ajec
damunt valls encoixinades.
Les fulles alcen frescor
i aixequen ventalls de gràcia,
cortinatges de perfum,
cortesies tremolades.
L'oratge pinta perfils
de caramel dins l'oratge.
El cabell se m'ha esbullat
i tinc l'ombra capgirada.
El sucre de l'aire em fa
pessigolles a la cara,
amb confitures de flor
i xarops d'esgarripança.
Unes cuixes de marquesa
em repassen l'espina.
Quan el setí es torna gel,
sembla que es faci de flama.
El vicari compareix
amb un vas de llet glaçada.
La suor de les aixelles
li travessa la sotana.

Barcelona, novembre 1937

ACTIVITAT

A qui va dedicat aquest poema? Qui és? Escriu una breu nota biogràfica. Quina referència hi ha entre aquesta figura i el poble de Sóller? Quin tipus de foc ens descriu el poeta? Quines referències a Sóller pots trobar al poema?

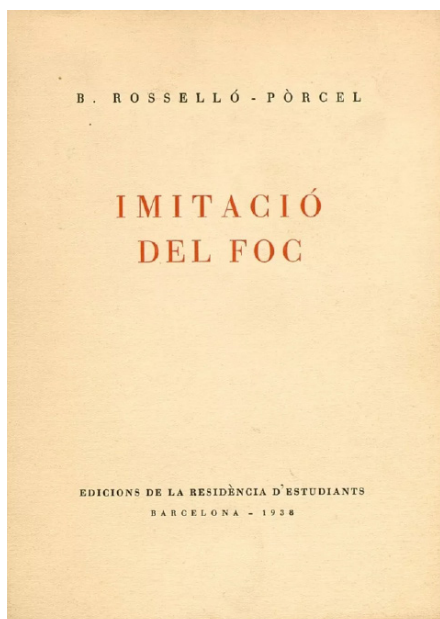
CASTELL DE BELLVER

A Mercè Montañola

Endevino la llum i la tonada
del cel i el bosc que novament retrobo.
Clemència de les pedres i les fulles!
El meu nom estranger torna a ésser vostre,
en un càntic recent de nova gràcia!
Viva malenconia de paraules
en l'esveltesa blanca de les ales
de cels vibrants i solituds perdudes
sobre la llunyania de les ones!
Pedres del bosc, murmuri de les fulles,
només els ulls altra vegada saben
els silencis antics entre nosaltres.
És oblidat el somni que us perdia
-confidència dispersa en lluminàries-
cendra als carrers i els lliris no florien,
la finestra a una pluja mig sotmesa.
La plana estèril lluny de mi moria.
Migdia impur afalagà la plana.
El sol desig em torna al temps ingenu
d'abans d'aquest silenci i d'aquest somni.

Barcelona, maig 1934

Portada d'*Imitació del foc* publicat per Edicions de la Residència d'Estudiants de Barcelona l'any 1938.

ACTIVAT

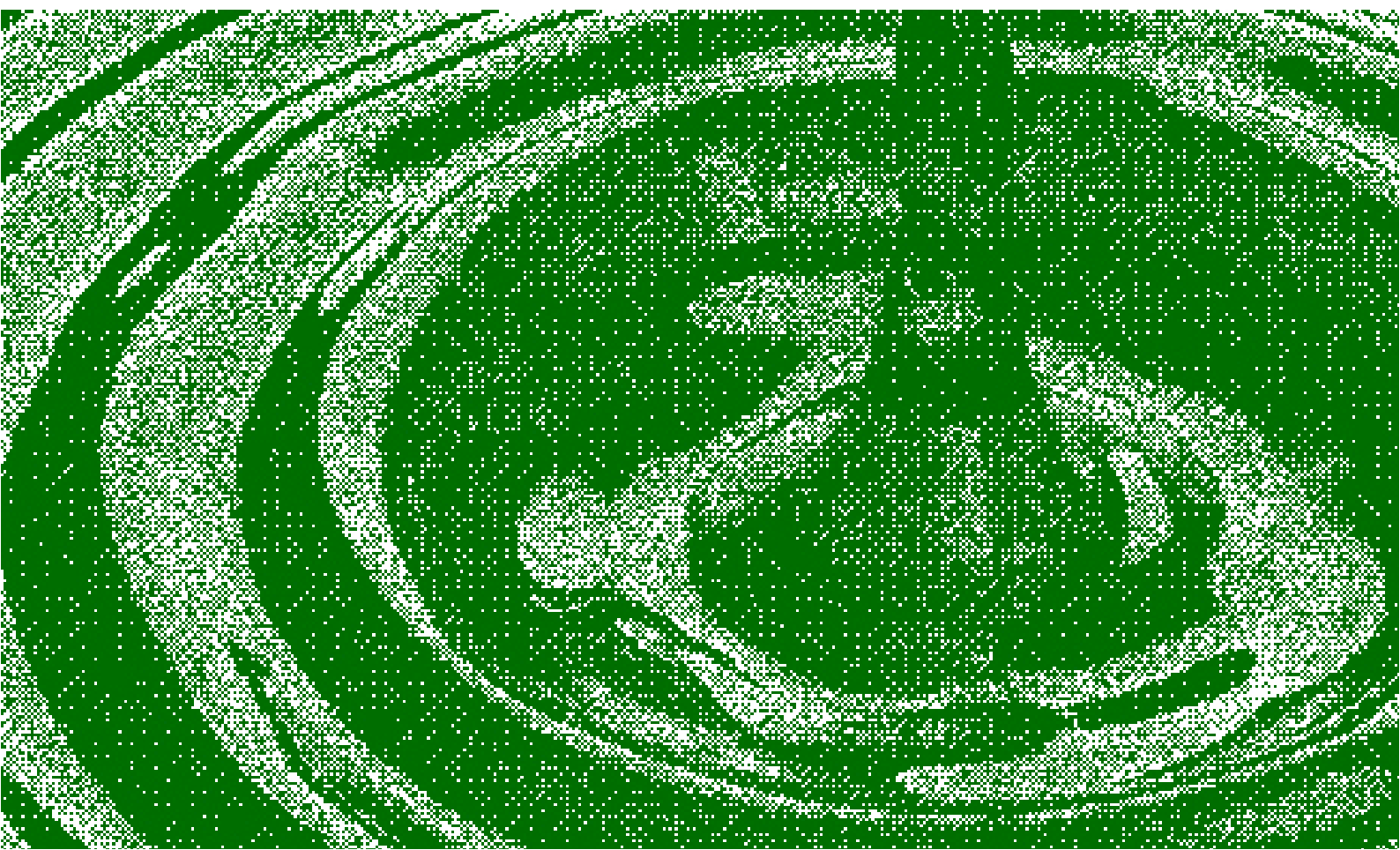
Saps la història del Castell de Bellver? Quines referències històriques pots trobar al poema? Quin tipus de lèxic utilitza el poeta? Què sent el poeta cap a aquest castell? Analitza la imatge i les referències al foc que apareixen en aquest poema.

4___LES

AFTERLIVES

DE

ROSSELLÓ-PÒRCEL

Després de la seua mort, Rosselló-Pòrcel segueix el viatge. Els poemes han estat immortalitzats musicalment per Maria del Mar Bonet, però la influència del poeta i la seua obra ha anat més enllà de les fronteres mallorquines i també es pot veure el seu mestratge en altres poetes com Maria-Mercè Marçal o Vicent Andrés Estellés on podem trobar els versos. Aquí tens específicament els texts on podem trobar les petjades del poeta:

II

Atzeituní

La nit és alta i s'abraça

Amb mi—tots sols pels carrers.

Bartomeu ROSSELLÓ-PÒRCEL

ACTIVITAT

Qui va ser Maria-Mercè Marçal? A quin llibre pertany aquesta part? A quin poema pertanyen els versos de Rosselló-Pòrcel? Quins punts en comú podríem establir entre el poema de Rosselló-Pòrcel i el llibre de Marçal que empra aquests versos?

ACTIVITAT

Coneixes aquestes poetes russes? A quin poema pertany el vers inacabat de Rosselló-Pòrcel que fa de títol? Per què penses que Maria-Mercè Marçal va triar aquest vers? Hi han dos fets bèl·lics importants quins són? Quins paral·lelismes hi trobem?

També trobem els versos del poeta al títol de l'assaig que Maria-Mercè Marçal va escriure com a introducció de les traduccions que va fer junt amb Monika Zgustová de la poesia de les russes Anna Akhmàtova i Marina Tsvetàieva: 'Com en la nit, les flames... Anna Akhmàtova – Marina Tsvetàieva'.

També el poeta valencià Vicent Andrés Estellés escriu els següents poemes:

RAJOLETES

Hem d'anar a Mallorca qualche dia.
Hem d'anar a Mallorca i hem de dur-ne
xiques esveltes, de cintura estreta,
llargues les cuixes i en els ulls gavines.

-S'ha mort Rosselló Pòrcel. Va morir
fa ja no sé quants anys. Però és igual.
S'ha mort Rosselló Pòrcel. Va morir
a Barcelona. Però això és igual.

[...]

-Del bon Rosselló Pòrcel em queda sols un text.
Em queda un tros de riu i una finestra gòtica.
Del bon Rosselló Pòrcel em queda una gran taca
d'esperma en un poema que em deixà en una gerra.

-Aquelles pures mamelletes d'aigua,
aquelles tendres mamelletes que
no se me'n van de la memòria, no.

De vegades el vers fa fil trencat.
Aleshores el vers fa més bonic.
O potser és més vers. Potser, llavors,
acompleix, com Déu mana, el seu destí
de vers, de vers només, només per l'aire,
sense un fil, ni un mal fil, lligat-lo ací.

-Mireu si són deu síl·labes i en pau.

Rosselló-Pòrcel als jardins de
la Residència d'Estudiants.

RECORD DE ROSSELLÓ-PÒRCEL EN LA SEVA MALLORCA

(A la memòria de Salvador Espriu)

Tot aquell matí
pel carrer dels Oms.
Salvador Espriu.

Debades preguntí:
eren andalusos
no em sabien dir.

I no desistí.
Amarg, d'una pena
que no sabré dir.

Salvador Espriu.

Blai, a Santanyí,
escrivia versos,
corall, romaní.

No ho sabia dir.

Tot aquell matí
pel carrer dels Oms,
Salvador Espriu.

La mare brodava,
i d'on treia els fills?
Pensava els llunyans
records de Gafim
al moll de Perares,
l'any 58.
No em servia res.
Qui ens podrà servir?

La mare brodava,
amb la veu del fill,
llençols d'anagrames
perduts, puerils,
Salvador Espriu.

Ignorava els dies,
la guerra civil,
i sentia créixer-li,
dins el ventre el fill.

Em sentia a gust
dins el laberint.

Pujaven milotxes
pel cel de l'estiu:
sols les retenia
un fil de cosir.

ACTIVITAT

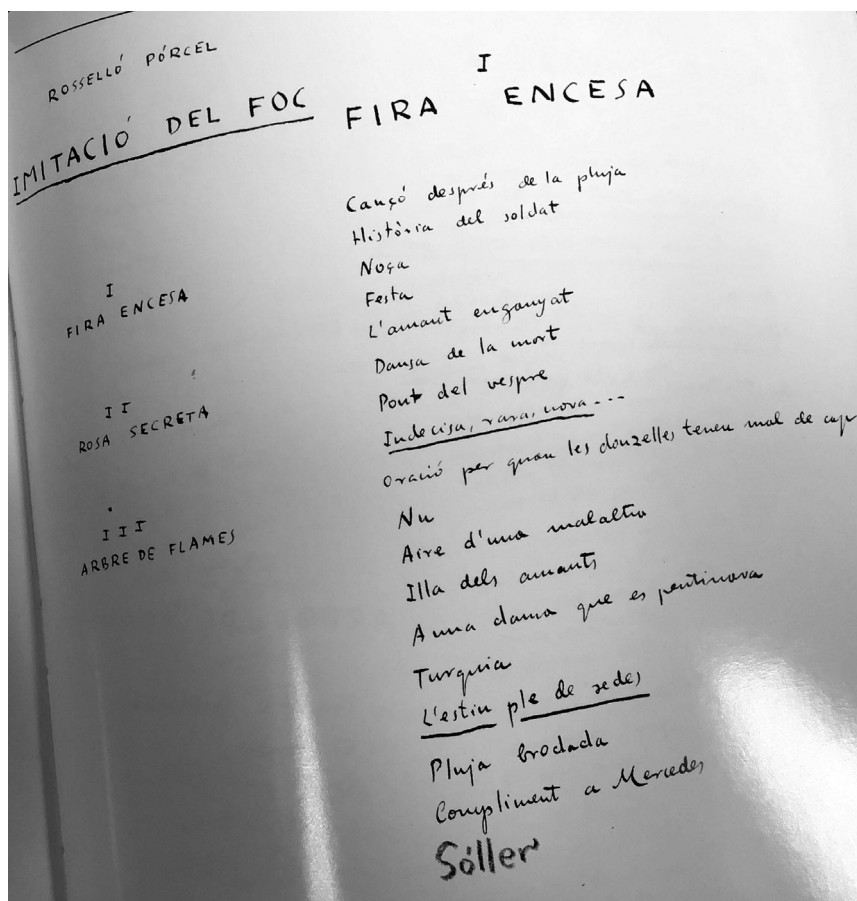
Qui era Vicent Andrés Estellés? Amb quins altres poetes enllaça Estellés a Rosselló-Pòrcel? Estellés a tots dos poemes utilitza la imatge del fil, a què creus que fa referència? Quin és el tema de cada poema? Quines diferències hi ha?

Al segon poema Estellés parla de llocs concrets? Quins són? I quina relació hi ha entre els llocs i els poetes?

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

- 1 Escriu ara un poema dedicat a Rosselló-Pòrcel.
- 2 Fes un vídeo explicant la teua experiència lectora de Bartomeu Rosselló-Pòrcel contestant a la pregunta: per què llegir Rosselló-Pòrcel?
- 3 Dissenya una ruta poètica pels llocs que Rosselló-Pòrcel descriu als seus poemes i escriu o fes un vídeo sobre les teues impressions.

Manuscrit de Rosselló-Pòrcel.

Disseny gràfic i editorial:
Clara Broseta i Gabriel Flores.

